

Vóru vit í EEC — var eingin kreppa

— Ein orsök til kreppuna vit eru í, er at vit eru uttanfyri EEC og harvið hava mist okkara bestu grunnar, nevniliga Grønland.

Hetta segði ein av áhoyrarunum, skipari, Debes Christiansen. Hann helt, at tað eru kommunistarnir í Føroyum, sum eru atvoldin til, at vit í dag standa uttan fyri EEC.

— Fiskimenn haraftirmóti eru 100% inni, at vit skulu vera innanfyri EEC og hava Grønland at lita á. Tað eru nógvir, sum meina hetta, men eingin torir at siga tað, segði Debes Christiansen.

Svend Thulesen í panelinum: — Eg haldi ikki, at vit høvdu vunnið nakað, hvat viðvíkur fiskivinnuni, um vit vóru í EEC — heldur tvørturimóti.

Símun Joensen í panelinum: — Grønlendingar eiga Grønland og vit eiga Føroyar. Føroyingar skulu varðveita Føroyar og ikki Grønland.

Meira varð ikki tosað um EEC-límskapin.

at man frá politiskari síðu ov seint hevur viðgengið, at tað gekk skeivan veg innan fiskivinnuna.

— Høvdu vit hugsað um hetta fyri einka einum ella tveimum árum síðani, kundi væl verið, at vit vóru komin lættari og skjótari ígjøgnum hesar spurningar, segði Svend Thulesen.

Nógv virkir best

Hann tosaði síðani um flakavirkini og helt, at vit ikki eiga at tosa um øll virkini undir einum. Tey kunnu bítast upp í triggjar bólkur alt eftir, hvør eigur pengar í virkjunum og hvussu stór og væl útgjerd tey eru.

— Tað kostar meira at hava nógva virki. Vit høvdu kunnað fingið betur pris fyri fiskin, um tað bert vóru nøkur fá virkir. Men út frá einum samfelagsligum sjónarmiði er rætt at hava nógva virki, ti hetta gevur fólki arbeiði og bygdaplássini avfólkast ikki, segði Svend Thulesen m.a.

Mugu sleppa undan millumhandlarum

Kunnu fáa meirinntøku á tann hátt

— Vit mugu sleppa okkum undan millumhandlarum. Eftir minum tykki fer ein alt ov stórir partur av seluni av føroyskum fiski gjøgnum millumhandlarar, og eiga vit ti at yvirtaka henda partin av selu-arbeiðinum sjálvir. Eg meti tað vera tann skjótasta og munabesta mátan at fáa eina meirinntøku sáð út frá einum samfelagsligum sjónarmiði.

Hetta segði Trúgví Johansen, marknaðarraðgevi, m.a. í sínum innleggi á fundinum seinasta friggjakvöld. Trúgví greiddi annars frá seluspurningum o.s.

Hann visti fyrst á, hvussu framleiðslan av landbúnaðarvörum kann ávirka fiskaprisirnar.

Hyggja vit at prisinum á teimum ymsum vörum, sum kappast við fisk, fyrst og fremst landbúnaðarvörur, so var fiskur til 1974 ein lutfalls-liga bilgur matur, soleiðis at tað var møgult at fremja stórar prishækkingar, uttan at tað í alt ov stóran mun gekk út yvir tær nøgdur, sum seljast skuldu.

Fiskur eins dýrur

Nú er annaðleiðis vorðið, segði Trúgví Johansen. Fiskur er í dag í miðal líka so dýrur sum landbúnaðarvörur, bæði í Europa og í USA, og nógv verður gjørt fyri at halda prisinum á landbúnaðarvörum niðri.

Í hesum sambandi kann nevast, at tann internu prisurin á landbúnaðarvörum í EEC í 1980 bert kann vaksa við umleið tveimum prosentum í miðal. Hetta sigur nakað um, at mark eisini er fyri vøkstrinum á prisinum á fiskavörum.

Men spurningurin er so um vit yvirhevar hava nakran møguleika til í størri mun at økja um útflutningsvirðið av tí veidu vit hava og soleiðis avmarka ta niðurgongd í livifótinum, sum annars vil vera innlýssandi fylgja av minni veibunøgd og hækking kostnaði.

Fryst og saltað

Vit hava so hesi seinastu 15 árin, síðani fiskiskapurin undir Føroyum tók seg upp av álvara og tey fyrstu flakavirkini komu, bygt upp eitt mynstur hvat framleiðslu og selu av hesum viðvíkur. Høvuðsgongdin í hesum mynstri hevur verið, at framleiðslan er avmarkað til eitt heldur lítið tal av frystum vörum til amerikanska og lut-

víst europeiska marknaðin. Harumframt hava vit framleitt tað í saltfiski, sum í stóð og góðsku eignað seg til tað.

Henda skipan er tí einfald, bæði hvat viðvíkur framleiðslu og selu, soleiðis at krøvini til stýring av virkjunum og selu-arbeiðin hava verið avmarkað. Gjøgnumgangandi má sigast, helt Trygví fram, at henda skipan hevur roynst væl.

Aðrir fiskar

Trúgví Johansen visti eisini á, at veiðumynstrið er nógv broytt, hetta seinasta árið, soleiðis at lond, sum hava havt veiðumøguleikar aðrastaðni, nú missa hesar, og onnur lond nýta teir í staðin fyri. Canadarar eru við at uppbyggja ein fiskiflota, og samstundis hava lond sum England, Frakland og Týskland minkað um sínar flotar, tí tey hava mist veiðurættindi aðrastaðni.

Venda eyguni móti Europa

Flairi lond í Europa hava tí fingið stóran tørv á innflutningi av fiski. Við tí geografiska fyrminni í huga, mugu vit rokna við at Canada innan langt og leiingi fer at taka ein alt størri part av amerikanska marknaðinum eftir hondini sum veidan tekur seg upp og vørurnar meira enn í dag luka amerikansku góðskukrøvini.

Vit fara tó neyvan at missa henda markna í bræði, men tað vil óivað vera skilagott í mest møgulan mun at venda eyguni móti øðrum marknaðum, fyrst og fremst teimum europeiskum, sum umframt at hava stóran tørv á fiski, eisini hava tann fyrmin, at teir eru nærri og hava eins stóra keypiorku sum amerikanarar.

Fesk vøra

Sum heild kunnu vit fáa 40 til 50% meira fyri góða fesk vøru enn fyri tað frystu vøruna. Her er við øðrum orðum ein innlýssandi møguleiki fyri eini ávisari øking av útflutningsvirðinum.

Spurningurin er bert um, hvussu nógv vit kunnu selja á henda hátt. Og í hvarjum líki.

Kanningar visa at marknaðurin fyri feskum fiski er heilt góður, men at hann hevur lyndi til at stagnera. Spurningurin er tí, í hvønn mun vit skulu satsa uppá henda markna.

Hinvegin er tað eisini ein spurningur hvussu stórir

partur av tí fiski, sum vit í dag veiða, er eignaður at selja sum fyrsta floks feskur fiskur til fyrsta floks pris. Metingar visa 10 til 15 prosent.

Einki meirvirði

Síðani er spurningurin, um vit eiga at flyta fiskin út ótilvirkaðan. Tá verður ikki talan um nakað meirvirði, men bert at luttakararnir í veiðuni fáa størri part, meðan virkið á landi og tey, ið har starvast, verða við sviðið soð saman við samfelagshúsharaldinum sum heild.

Út frá einum samfelagsbúskaparligum sjónarmiði vil eg tí halda, segði Trúgví Johansen, at sjálvandi skulu vit nýta tann fyrmin at selja tí tann fesk marknaðin, men tað má gerast soleiðis, at tað harvið hendur ein vøkstur í samlaða búskapinum. Hvussu meirvirðið skal bítast, má so vera ein politiskur spurningur.

Tað skal annars her verða viðmerkt, at við at landa fiskin beinleiðis uttanlands, kunnu vit ikki á sama hátt, sum tá hann verður landaður í Føroyum, beina tey ymsu fiskasløgin til teir marknaðir, ið gjalda mest fyri tær vørurnar. Eisini tí tað út frá einum heildarsjónarmiði er tað skilabesta at landa fiskin í Føroyum.

Vit hava fyri tað mesta selt blokk av frystari fiskavøru serliga til Onglands og Týsklands. Eyðkenni fyri blokk er, at talan er um standardvøru, uttan størvegis eyðkenni fyri, hvaðani hon kemur. Føroyskur blokkur verður tessvegna seldur á jøvnum fæti við somu vörum úr Noregi, Íslandi og Grønlandi og lutvist í kapping við onnur fiskasløg t.d. haig.

Serliga orsakað av hesum seinasta, er marknaðurin ógvuliga kappingarkendur við tí úrsliti, at prisurin kann koma rættiliga langt niður. Hetta kann fara at gerast enn meira álvarsligt, tá hugsað verður um tær stóru nøgdur, sum bæði Canada og Argentina kunnu fara at veiða og selja á marknaðinum.

Selja annað enn blokk

Tá okkara rávera á henda hátt ikki fær tann pris motvegis øðrum, sum hon átti at fingið, er tað eyðsæð, at dentur framvír eigur at verða lagdur á at kanna alternativar møguleikar av framleiðslu istaðin fyri blokk.

Detailmarknaðurin er tann størsti, og hann sum eisini framvír kemur at halda seg best. Harumframt gevur hesin marknaður arbeiði til fleiri hendur, og ein fyrminur er tað eisini, at vøran vanliga verður seld beinleiðis til endaliga seluliðið, soleiðis at allur millumhandlaravinningurin dettur burtur.

Endaliga er tað ein fyrminur, at vøran kann seljast sum merkivera, soleiðis at ein góð rávera av sonnum kann koma til sín rætt. Eg meti, segði Trúgví Johansen, at vit eiga størsta møguleikan á hesum marknaði, men tað setir heilt stór krøv.

Vit mugu góðska vøruna meira enn higartil. Tað er ikki vist, at meira góðsking verður lönandi uppá styttri sikt sáð frá einum privatum búskaparligum sjónarmiði. Tað er tí møgult at serliga hesin parturin eigur at verða stuðlaður frá almennari síðu, í hvussu so er eina tíð.

Saltfiskur gott umdømi

Trygví nevndi eisini marknaðin fyri saltfiski. — Eg vil siga, at vit á hesum marknaði hava eitt betri umdømi enn nakar annar. Spurningurin er, um vit ikki í størri mun enn higartil áttu at útnýtta hetta, t.d. við at fingið vørurnar longur út í seluliðið enn vit higartil hava gjørt. Alt vil vera við, at eftirspurningurin eftir saltfiski ongantíð hevur verið stinnari enn í letuni og at møguleiki kanska gevst fyri at fáa eina størri heildarvøkstur enn higartil.

Um selutíð segði Trúgví, at tað hevur verið innrættað til selu av stórnøgðum av standardvörum til ávisar marknaðir. Men tíðirnar eru broyttar.

Nýggj krøv til seluliðið

Vit koma at arbeiða í nýggjum marknaðum, og tað broytir eisini krøvini til selutíð.

Tað, sum eg kenni til hesar marknaðir, segði Trúgví viðari, er at ein fyrst og fremst evnar at umstilla seg til nýggjar møguleikar so hvørt teir eru har. Hetta kann antin gerast innan tann felagsskap, sum vit hava í dag ella á øðrum grundarlag.

Tollur og EEC

Í samlaðu metanini av framtidarmøguleikumum fyri føroyskan útflutning av fiskavörum eru handispolit-

Ein dystur millum trol og línu

- Vit vilja hava 1,20 kr. uppá prisin
- Friðið allar gýttingarleiðirnar
- Trolarnir oyðleggja stovnin
- Línan tekur ov smáan fisk
- Burtur við millumhandlarunum
- Bátarnir mugu hagraiða fiskin betur
- Stærri dent á feskum fisk

Hetta var nakað av tí, sum kom fram á almenna fundinum, sum MU skipaði fyri í síðstu viku. Orðaskiftið snúði seg fyri ein stóran part um fiskastovnar undir Føroyum, og reiðskapin vit brúka at fiska teir við.

Tað var semja um, at vit eiga at fríða gýttingarleiðirnar fyri at menna stovnin aftur. Fiskastovnar eru í vanda og verður ikki okkurt gjørt nú, verður staðan skjótt heilt álvarsligt.

Onkur helt, at vit eiga eisini at fríða smáfiskaleiðirnar. Bæði línan og trolíð stóðu fyri skoti. Línu- og snellumenn hildu, at síðani trolarnir vóru komnir, eru tað vorðið ómøguligt at fiska. Línu- og snellubátar kunnu ikki vera har trolarnir eru, men fyri trolarnar er hetta líka mikið.

Aðrir hildu, at línan eisini er oyðandi fyri fiskastovnin. Huka-støddin er ikki tann rætta og línan tekur nógvan smáfisk. Haraftirmóti fer allur smáfiskurin ígjøgnum meskarar á trolinum.

Ein trolarskaparin helt tó fyri, at kunnu virkini á landi klára seg við tí sum línan og snella leggja uppá land og kunnu vit bjarga fiskastovnum á tann hátt, so er einki annað at gera enn at leggja trolarnar.

isku viðurskiftini eisini av alstórum tydingini.

Vit hava handilsavtalar við EEC, har nógvur av okkara útflutningsvörum eru lagt tollaðar ella tollfriar, serliga saltfiskur og frystar fiskavörur. Tollurin á øðrum fiski og serliga feskfiskaflokkum er høgur, men lagt er frá landsstýrisins síðu upp til samráðingar um tolltætt á hesum øki eisini.

Hetta kann í sær sjálvum skapa eitt nokkso munandi meirvirði. Eisini á flestu tilgjøgnum vörum, sum vit framleiða ella hava ætlanir um at framleiða, er høgur tollur og verður á sama hátt søkt um tolltætt heta fær í EEC, segði Trúgví Johansen í sínum innleggi.